

Nederland is geestelijk arm

Antoine Bodar vindt immateriële rijkdom het grootste goed

Met z'n allen kunnen we best wat minder consumeren, vindt Antoine Bodar. Persoonlijke rijkdom is volgens hem investeren in je hoofd: een mooi boek lezen of genieten van de zon.

tekst

Marcel Schor

'Ik leerde thuis boterhammen met tevredenheid te eten'

Bodar (1944) werd in 1992 tot priester gewijd. Zes jaar later vertrok hij naar Rome. Bodar ging wonen en werken in het Duitse priestercollege Santa Maria dell' Anima. Zijn woning in Amsterdam hield hij aan. Regelmatig keert Bodar in Nederland terug voor het geven van colleges en lezingen. Hij studeerde geschiedenis, kunstgeschiedenis, literatuurwetenschap, filosofie en theologie. Bodars Amsterdamse woning is een grote, goed gerangschikte bibliotheek met naar eigen zeggen tenminste vijftienduizend boeken. In de krant en op televisie is hij het gezicht van de katholieke kerk in Nederland.

Wat is voor u rijkdom?

„Om te spreken met de woorden van de overleden uitgever/essayist Johan Polak: 'Zorg dat je zoveel mogelijk in je kop investeert, mocht je nog eens in het concentratiekamp terecht komen dan kunnen ze je dat in ieder geval niet afpakken'. Rijkdom is voor mij in eerste instantie immateriële rijkdom. Een van de grootste rijkdommen is opleiding en vorming. Maar daarnaast natuurlijk poëzie, literatuur, filosofie, film en beeldende kunst. Godsdienst is voor mij ook een belangrijke zingevende factor. 'Kennis is macht', zei Joop den Uyl lang geleden en daar heeft hij groot gelijk in. Zelf leg ik liever het accent op 'gezag'. Als je veel kansen op scholing hebt benut, dan kun je op een gegeven moment een bepaald gezag hebben. Dat is veel interessanter dan macht. Immateriële rijkdom vind ik belangrijker dan materiële rijkdom en zo vind ik gezag belangrijker dan macht. Macht kan gepakt worden en gezag kun je krijgen.”

U heeft het herhaaldelijk over het 'doorgesloten materialisme, het barbarisme van nu'. Welke bezwaren kleven aan materiële rijkdom?

„Op zich is er niets tegen materiële rijkdom, maar je moet er geen slaaf van worden. Ik denk dat op dit moment de grote angst van mensen die veel bezitten is, dat ze het kwijt kunnen raken. Dat heb je met immateriële rijkdom niet. Ik heb de indruk dat het materialisme teveel is doorgeslagen. Als je materieel rijk bent kun je makkelijk je hoofd van 's ochtends vroeg tot 's avond laat verdoven. Ik vraag me af of je daar wel zo fit van blijft, spek maakt lui.”

U zou graag willen dat de eenvoud van de jaren vijftig terugkeert: 'naar de soberheid van toen'.

Wat bedoelt u met een sobere levensstijl?

„Veel mensen vinden de jaren vijftig burgerlijk, spruitjeslucht, saai en kaal. Ik leerde bij mijn ouders om 'boterhammen met tevredenheid' te eten. Je was snel blij met weinig. Tevreden zijn met weinig vind ik iets heel moois. Je hoeft niet per se luxueus te leven, je kunt ook eenvoudig leven.”

Ansichtkaarten met tropische oorden en een luxe leven hangen in veel West-Europese kantoren. Het lijkt een collectieve droom. Hoe verklaart u dat veel mensen gevoelig zijn voor luxe en materiële rijkdom?

„Het verlangen naar stranden met palmbomen vind ik logisch wanneer je naar ons grijze klimaat kijkt. Maanden is het hier al grijs. Het is heel menselijk om naar een warm klimaat te verlangen. Het grootste deel van het jaar woon ik in Rome. Italianen zie ik veel minder naar het buitenland gaan

omdat hun eigen land heerlijk is, daar schijnt de zon. Die materiële rijkdom is inderdaad een soort droom. Dat komt doordat we veel kijken naar Amerikaanse series waar mensen in grote huizen leven. ‘Blauw Bloed’ van de EO is zo populair omdat er de sprookjeswereld van een koningshuis wordt getoond: rijk, mooie huizen en voortdurend op reis. Prachtige glamourfilms werden al in de jaren dertig gemaakt zodat armen zich daaraan konden optrekken. Het streven naar materiële rijkdom begrijp ik dus heel goed. Alleen behoor ik tot het genre mensen, en vele andere wijsneuzen met mij, dat het veel interessanter vindt om een mooi boek te lezen. Maar ik reis ook graag om een vreemde stad te leren kennen en te proeven van die andere cultuur.”

Welke rijkdom kunt u onze lezers bieden?

„Dat je kunt genieten van het weinige dat je hebt en met zorgvuldigheid je bier of wijn kunt drinken. Maar ook dat je van een eenvoudige maaltijd een feest kunt maken. Je kunt boeken en films lenen, naar goede televisieprogramma’s kijken of naar de radio luisteren. Dat hoeft allemaal niet veel te kosten. Ik ben zelf gelovig en ga graag naar de kerk. Gerard Reve noemde het katholieke geloof het mooiste dat er is én het kost niets. In de kerk heb je een mooie eredienst en muziek en er branden kaarsen. Wat wil je nog meer? De grootste luxe van onze tijd is rust, tevredenheid en stilte. Maar ook om met mooi weer in het Vondelpark op een bankje te zitten, naar de vogels te luisteren, al of niet met een boek bij je. Maar rijkdom is ook investeren in jezelf door een opleiding te volgen. Op materieel gebied hoop ik dat alle mensen toegang hebben tot televisie en internet. Dat wens ik iedereen toe, want dan heb je al heel veel.”

U heeft het over ‘het bewust worden van het geestelijke erfgoed’? Wat bedoelt u daar mee?

„We hebben in Nederland sterk de neiging om naar de Verenigde Staten te kijken, waardoor onze taal verloedert. Ik ben er erg voor om ons meer op Europa te richten. Nederland is rijk voorzien van prachtige musea en kerken, die het bezoeken waard zijn. Jammer genoeg moet voor sommige kerken betaald worden, zoals voor de Oude en Nieuwe Kerk, maar de Krijtberg aan het Singel en de Nicolaaskerk tegenover het Centraal Station zijn gratis.”

Ziet u Nederland in geestelijke zin als een rijk land?

„Nee, in geestelijk opzicht is Nederland arm. Dat dit een vlak land is, zegt veel over onze mentaliteit. Vaak grijze luchten en regen en veel dagen kou heeft invloed op de volksaard. Het calvinisme speelt in ons land een belangrijke rol: ‘doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg’. Waarschijnlijk bestond die mentaliteit hier al voordat Calvijn werd geboren. Tegenwoordig zakken we weg in materialisme, cynisme en lomphheid. Jammer genoeg is lomphheid onze voornaamste nationale eigenschap: ‘recht voor z’n raap’. Mede door de opkomst van Pim Fortuyn zeggen mensen van alles zonder eerst na te denken.”

Heeft de huidige economische crisis gevolgen voor het geestelijke leven?

„De crisis dwingt ons om de beperkingen van materiële rijkdom in te zien en ons te richten op immateriële rijkdom, zoals een goede opleiding volgen.”

In de jaren zestig kwamen de leiders van de katholieke kerk bij elkaar om de kerk te moderniseren, het Tweede Vaticaans Concilie. Is uw geloof door die kerkvergadering rijker of armer geworden?

„In de waardering voor andere godsdiensten is het rijker geworden, dus als het gaat om het opkomen voor godsdienstvrijheid. In het concilie is bepaald dat het elk mens vrij moet staan om zijn eigen godsdienst te kiezen. Ik vind dat positief. Eeuwenlang vertelde de katholieke kerk dat zonder haar het eeuwig heil niet mogelijk was. Dat wordt nu heel ruim opgevat. Ook mensen die niet in Christus geloven kunnen in de hemel komen. Een goed leven leiden is van het grootste belang. Dat vind ik een milde opstelling. Mildheid is een van de grootste rijkdommen die je kunt bedenken.”

